

Особливості внутрішньобанківського аудиту

Панкратова Л.А., к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

В умовах економічної кризи в Україні, значні недоліки в нормативно-правовому регулюванні та складність ведення діяльності у банківській сфері зумовили збитковість багатьох банківських установ, а окремих – банкрутство. За цих умов більшість науковців та практиків переконані, що система внутрішнього контролю та аудиту потребує посилення ролі внутрішнього контролю банку, прогресивною формою якого є аудит.

Актуальним проблемам внутрішньобанківського аудиту приділяється значна увага в роботах Р. Адамса, Ф. Дефліза, С. Терлі, А.М. Герасимовича, З.М. Васильченка, Л.В. Кіндрацької, В.І. Міщенко, С.В. Мочерного, Л.О. Примосткого та інші.

Необхідність посилення контролю за діяльністю комерційних банків в Україні викликана зростанням кількості проблемних банків і пов'язана не лише із загальною економічною кризою країни, а й з дією негативних факторів, що виникають внаслідок ризикованої кредитної політики та недостатності внутрішнього контролю у банках.

У банківській системі залишається невирішеною проблема адекватного реагування управління на необхідність застосовування належних заходів для підвищення стійкості окремих банків, оскільки не усунені системні ризики на тлі посилення вимог до рівня капіталу. Банк - це організація, діяльність якої має багатоцільовий характер і супроводжується великими ризиками. Ризики у діяльності комерційного банку певною мірою обмежуються нормативними документами НБУ, проте обмежити всі ризики неможливо, їх потрібно мінімізувати. Зниження або мінімізація ризиків у діяльності комерційного банку є необхідною умовою його успішної роботи, що, досягається у банку з адекватно організованою системою внутрішнього контролю.

У зовнішніх і внутрішніх аудиторів різні пріоритети й підходи, але їхня робота має багато спільних засад. Зовнішні та внутрішні аудитори працюють для однієї й тієї ж установи і мають певні спільні цілі, зокрема збереження активів, тестування внутрішнього контролю і подання до розгляду керівництву рекомендацій щодо вдосконалення внутрішнього контролю, ефективність діяльності банку тощо. Необхідно чітко усвідомити суть понять «зовнішній аудит банку» і «внутрішній аудит банку».

Зовнішній аудит банку – це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) при розподілі дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання нових акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації керівництву, акціонерам (учасникам) банку та іншим користувачам.

Внутрішній аудит банку – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби банку для перевірки і оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання посадових обов'язків співробітниками банку. Внутрішній аудит передбачає отримання в документальній формі процедур і опису методів, які застосовуються банком для здійснення внутрішнього контролю. Внутрішній аудит є однією з форм внутрішнього фінансово-господарського контролю діяльності банку.

Існують відмінності у проведенні внутрішнього та зовнішнього аудиту, зокрема, відмінності у етапах здійснення аудиторської перевірки. Однак, підходи, що розроблені для зовнішнього аудиту слід використовувати і під час організації та методичного забезпечення внутрішнього аудиту.

Якщо розглядати внутрішній аудит як елемент банківського контролю з точки зору різновидів за часом виконання, то йому притаманні усі три види. Попередній контроль передбачає встановлення вимог до здійснення банківської діяльності з мінімальним ризиком, контроль за виконанням банками економічних нормативів, заборону або обмеження здійснення окремих

банківських операцій, застосування санкцій за порушення діючого законодавства тощо.

Якщо внутрішньогосподарський контроль безперервний, здійснюється всіма організаційними, економічними і технічними службами і при цьому охоплює всі підрозділи фінансово-господарської діяльності банківської установи, то внутрішній аудит здійснюється періодично і тільки спеціалістами-аудиторами з конкретного об'єкта. Основні переваги й недоліки системи внутрішнього аудиту розглянуті в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги й недоліки організації системи внутрішнього аудиту банку

Переваги системи внутрішнього аудиту	Недоліки системи внутрішнього аудиту
1. Функціонування в банку на постійній основі; 2. Знання специфіки діяльності банку, специфіки системи внутрішнього контролю, що значно спрощує процедуру перевірки й підвищує вірогідність її результатів; 3. Можливість підвищення професійної підготовки, сприяння кар'єрному росту управлінських кадрів; 4. Підвищення престижу банку, якість корпоративного управління.	1. Складність вибору організації системи внутрішнього аудиту. 2. Залучення висококваліфікованих спеціалістів та підвищення їх професійного рівня (високі витрати) 3. Розробка власної методичної бази.

Для здійснення внутрішнього аудиту в банку створюється служба внутрішнього аудиту, яка є самостійним структурним підрозділом банку і підпорядковується безпосередньо його спостережній раді.

Створення служби внутрішнього аудиту потребує від банку витрат і роботи щодо перегляду концептуальних основ управління банком, розробки внутрішньої методичної бази для організації служби внутрішнього аудиту, залучення висококваліфікованих фахівців. Разом з тим, створення власної служби внутрішнього аудиту для банків є вимогою Національного банку України та запоруки ефективної діяльності будь-якого комерційного банку в сучасних економічних умовах.